

Силни региони – силна Европа

«Необходимо е спешно да бъде **укрепено икономическото управление в ЕС**, ако искаме да избегнем асиметричните шокове, които произтичат от съжителството на нашия валутен съюз и единен пазар с различните икономически политики. Причините за кризата нямат много общо с еврото и с пакта за стабилност и растеж, но тези механизми не са достатъчни да осигурят икономическа конвергенция по време на кризата. ЕС се нуждае да намери решения на съществуващите дисбаланси между държавите-членки, като разгледа и коригира загубите в областта на конкурентоспособността, отразени в платежния баланс и дефицитите по текущата сметка».

Из Доклада до Европейския съвет от групата за размисъл относно бъдещето на ЕС през 2030 г., май 2010 г.

Асиметричното развитие на регионите в ЕС става все по-осезаемо. Същевременно, асиметрията помага да се установят и разкрият причините за дебалансираното развитие, проблемите в управлението на системата, наречена Европейски съюз.

Вирусът на асиметричното развитие отдавна върлува в България.. Кои са симптомите?

1. Демографските тенденции:

- Като цяло населението на 27-те страни от съюза се очаква да се увеличи до 525 млн. души през 2035 г. и да достигне върхната си точка от 526 млн. души около 2040 г.
- До 2060 г. населението ще се увеличи в 14 държави и ще намалее в 13. Най-рязко ще бъде увеличението в Ирландия (46%), Люксембург (45%), Кипър (41%) и Великобритания (27%).
- Най-населените държави ще бъдат Великобритания (79 млн. души), Франция (74 млн.), Германия (66 млн.), Италия (65 млн.) и Испания (52 млн.).
- Освен в България, рязко намаляване на населението ще има и в Латвия (-26%), Литва (-20%), Румъния и Германия (с по -19%).
- Коефициентът на възрастова зависимост - населението на възраст над 65 години спрямо това на възраст от 15 до 64 години, ще се увеличи от 26% през 2010 г. до 53% през 2060 г.

За България тенденцията е същата:

Дял на възрастовите групи в населението на България в %

Възрастова група	0-17 години	18 – 64 години	65 + години	Население общо
1991	23,5	62,2	14,3	8487317
2001	19,4	63,9	16,8	7932984
2011	15,9	65,2	18,9	7364570

До 2060 г. България ще е страната членка на Европейския съюз, чието население ще намалее най-много - с 27%, показва изследване на европейската статистическа служба "Евростат".

Тези тенденции изискват целенасочена стратегия за:

- ⇒ Стимулиране на раждаемостта;
- ⇒ Прилагане на специфични методи за оптимално използване ресурса от възрастни хора – почасово ангажиране, непълна работна седмица, работа от дома и т.н.

2. Вътрешна и външна емиграция

2.1 Вътрешна емиграция между градовете и селата

Заселени	2003			2008			2010		
	Изселени		Заселени общо	Изселени		Заселени общо	Изселени		Заселени общо
	от градовете	от селата		от градовете	от селата		от градовете	от селата	
В градовете	62917	27525	90442	52026	33447	85473	67 441	36 294	103 735
В селата	46860	14967	61827	21817	12818	34635	33 881	14 078	47 959
Изселени общо	109777	42492	152269	73843	46265	120108	101 322	50 372	151 694
Механичен прираст	-19335	19335	0	11630	-11630	0	2 413	-2413	0

Град	Благоев-град	Бургас	Варна	Видин	Враца	Кър-джали	Монта-на	Плевен	Пловдив
Изменение 2001-2010	-8973	+ 8566	+13461	-7291	-11892	-9234	-9175	-14338	+15824
Град	Разград	Русе	Силис-тра	Сливен	Смолян	София-град	Ст.За-гора	Хасково	Ямбол
Изменение 2001-2010	-7294	-1884	- 6439	-10190	-11395	+118965	-1787	-5645	-8712

Следствие липсата на политика за балансирано развитие на областите в страната, което се изразява в липса на собствена политика и възможности за задържане на населението чрез осигуряване на работни места, образование (закрити са около 400 училища), медицинско обслужване и т.н. се наблюдава силна миграционна вълна в страната, която като бумеранг се връща върху желанието на местните ръководства да реализират целенасочена икономическа политика, тъй като обикновено мигрират млади хора. Младите търсят:

- по-добри условия за живот и образование на своите деца;
- максимално удовлетворение на желанието си за реализация като специалисти, особено тези с висше или професионално образование;

По-съществени **причини за вътрешна миграция** са:

- ✓ Семейни причини - около 50%. 57% са се заселили в градовете, 35% - в селата и 8% - в столицата;
- ✓ Трудова заетост - около 24%. От тях около 13% - за да си осигурят работа съобразно притежаваната от тях професионална квалификация;
- ✓ Постигане на съответствие между квалификация и трудова заетост - 77% са се преселили в градовете, 18% - в столицата и само 5% са намерили подходяща работа в селата;
- ✓ По-добри условия на живот - 22%. От тях 68% са се насочили към градовете, 17% - към селата и 15% - към столицата.

Мотивации за **бъдеща миграция** са:

- осигуряване на по-високи доходи - при 47%;
- осигуряване на работа – при 42%;
- осигуряване на по-добро бъдеще на децата – при 29%;
- осигуряване на по-добри битови условия на живот – при 25%.

2.2 Външна емиграция

За периода 1992 – 2011 г. емиграцията възлиза на 410 472 души, според данни от националното преброяване. При тях се наблюдават две групи, като при всяка причините за емигриране са специфични както следва:

Група “преселници”

- ✓ 54% - ”по-висок стандарт на живот”;
- ✓ 20% - решаване на собствени и на семейството материални проблеми;
- ✓ над 9% - ”не желая да живея повече в България“;

Група “Трудови емигранти”

- ✓ 35% - по-висок стандарт на живот;
- ✓ 47% - решаване на собствени и на семейството материални проблеми;
- ✓ 5% - желано образование за тях или за техните деца.

3. Ниво на образование и квалификация

Интернационализацията на бизнеса изменя принципите при подбора на персонал. Появява се новата формула за икономически ръст на Ричард Флорид - Трите “Т”: Технология, Талант, Толерантност, които способстват за икономическото развитие, за привлекателността на пазара и конкурентноспособността.

Многочислени изследвания са доказали икономическата полза за всички страни – за приемащата и донорската страна, но и за самите мигранти - от т.н. «мозъчен обмен» (brain exchange) следствие на международната мобилност на висококвалифициран персонал.

Според Чикагската школа в теорията за човешкия капитал (особено според Джоузеф Стиглиц и Гари Бекер), образованието увеличава производителността на труда, което позволява то да се разглежда като инвестиция.

Според възгледа, развит от Майкъл Спенс, образованието не води непременно до подобряване на производителността на работника. То обаче, служи като сигнал за работодателя, който му позволява да разграничи по-производителните работници от по-непроизводителните.

Данни за Германия:

За да се реализира Лисабонската стратегия (дял на научните изследвания и разработки в БВП в страните на ЕС в размер на 3% към 2010 г.) на страната ще са й необходими допълнително около 90 000 изследователи, от които 50 000 - в приложните изследвания, но могат да се намерят не повече от 20 000.

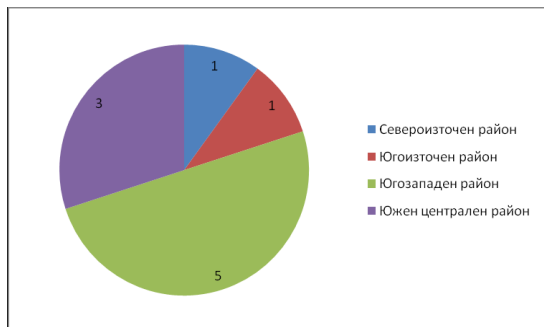
Данни за България

Броят на лицата с висше образование е 1 348.7 хил. (19.6%), или всеки пети е висшист. В сравнение с предходното преброяване относителният дял на висшистите се увеличава с 5.5 % .
Лицата, завършили средно образование, са 2 990,4 хиляди (43.4%).

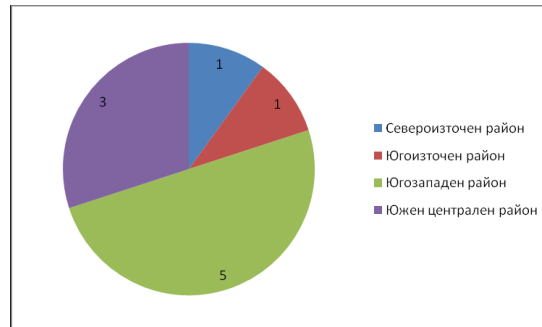
За периода 1990 – 2010 г. **500 000** деца са напуснали училище. От тях близо половината са напуснали поради нежелание да учат или поради семейни причини. 2/3 от тях дори нямат и основно образование. Неграмотните са 112 778, а относителният им дял от населението на възраст 9 и повече навършени години е 1.5%.

Предпоставка за повишаване на образованието и квалификацията на работещите е наличието на образователни структури в региона. Какво показват данните на Националния статистически институт:

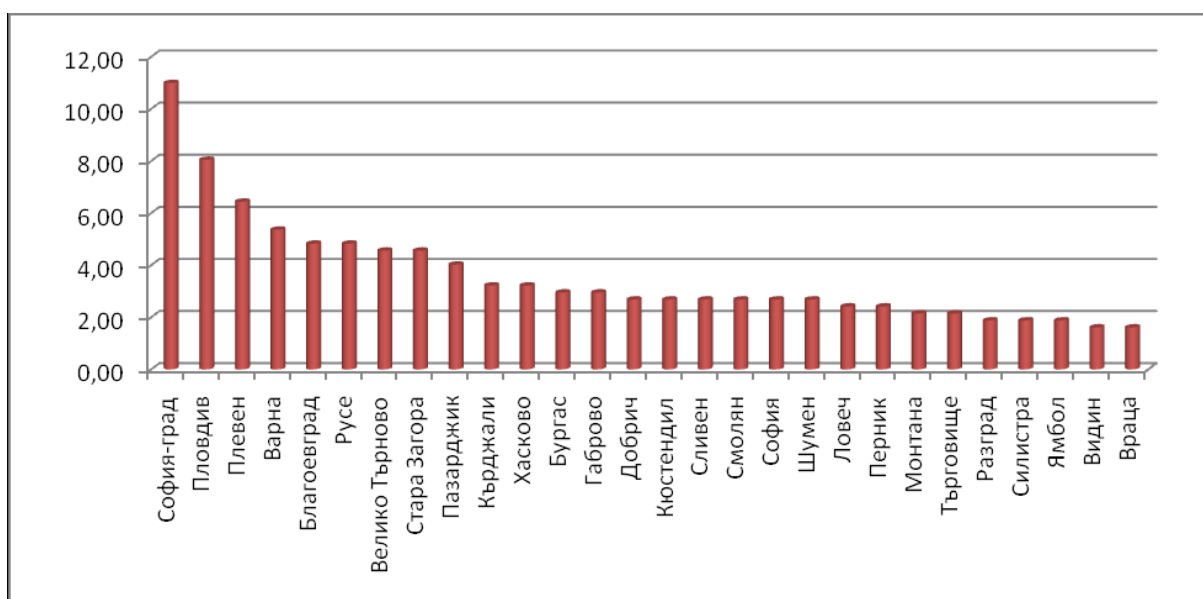
Разпределение на висшите училища по статистически райони през учебната 2008/2009 г..

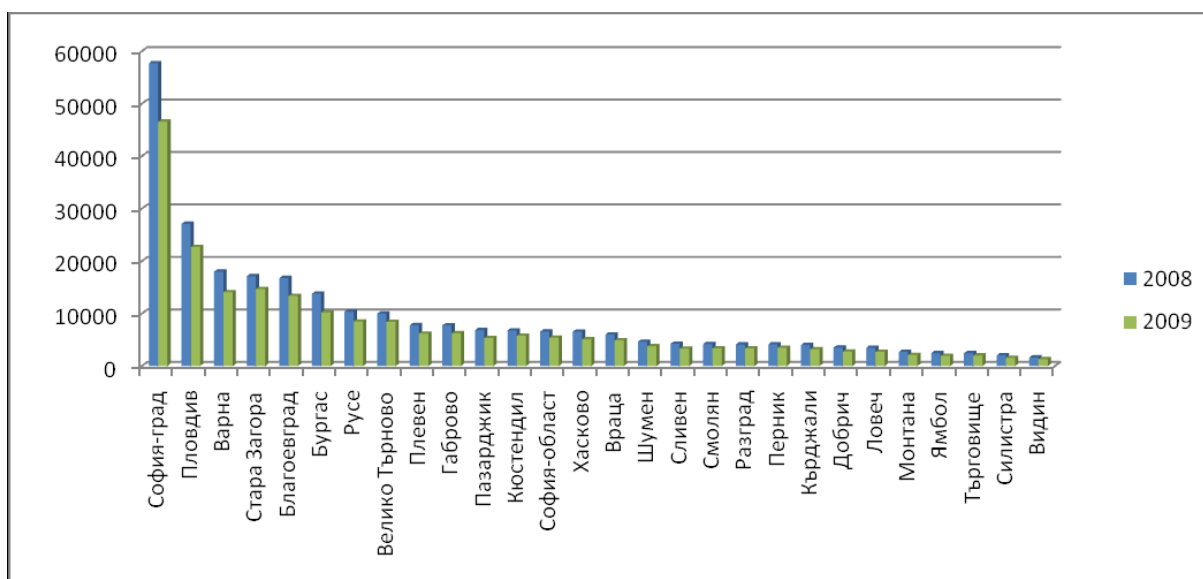
Разпределение на самостоятелни колежи по статистически райони през учебната 2008/2009 г

Относителен дял на професионалните училища в България по области за 2008/2009 г.

Разпределение по НКПД 7. „Квалифицирани производствени работници” по областите в България за 2008 г. и 2009 г.

От тези диаграми се вижда неравномерното териториално разпределение на образователните структури за квалификация и преквалификация, респ. разпределението им в България. От това следва, че:

- Трудно могат да се усвояват нови технологии от бизнеса;
- Не може да се очакват чужди инвестиции във високите технологии под формата на отделни производства или индустриални зони;

Изводи:

- ⇒ Регионите в т.ч. на ниво област и община трябва да имат конкретни, дългосрочни, обществено-приемливи стратегии и политики по отношение на:
 - Демографията;
 - Образованието;
 - Икономиката;
- ⇒ Съчетаването на тези стратегии с енергийната и екологичната стратегии в единен взаимосвързан модел може да стане основа за:
 - Целенасочено усвояване на средства от Структурните и Кохезионния фонд на Европейския съюз;
 - Целенасочена политика по привличане на инвестиции, в т.ч. и чрез публично-частното партньорство;

„ Регионалната политика трябва да служи като двигател за осигуряване на интелигентен растеж. Интелигентният растеж обаче не зависи само от актуалната конкурентноспособност на регионите, а изисква политически гаранции и познания върху регионалните компетенции и потенциал. Без политическа подкрепа или достатъчни финансови ресурси в рамките на регионалната компетентност реализирането на интелигентни стратегии за растеж са невъзможни. Регионалните власти могат да стимулират интелигентния растеж, като реализират стратегиите на малки стъпки, като черпят опит от други региони и участват във Форума за интелигентна специализация. Също така те биха могли да работят с други европейски региони при реализиране на стратегиите.” Г-жа маг. Ирма Придл, отдел за икономика, туризъм и технологии при Правителството на Долна Австрия.

Дано българските власти, на национално, регионално и местно ниво намерят този общ език и механизъм на взаимодействие, който ще помогне на България да излезе от дъното на класациите за страна от Европа с най-малък доход на глава от населението (4800 евро, срещу 12100 в Словакия и 51200 в Швейцария за 2010 г.) и върне самочувствието на населението да се гордее, че живее в държавата България и се нарича българи.

8.04.2012 г.

Александър Трифонов СМС
Експерт Фондация "Европейска интеграция и
регионална конкурентноспособност"
www.eirc-foundation.eu